

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ МИРЗО
УЛУҒБЕК НОМИДАГИ
ЎЗБЕКИСТОН МИЛЛИЙ УНИВЕРСИТЕТИ

Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ҳузуридаги
Суғурта бозорини ривожлантириш Агентлигининг қўллаб-
қувватлашида

СУҒУРТА КОМПАНИЯЛАРИ ИНВЕСТИЦИОН
ФАОЛИЯТИНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ ДОЛЗАРБ
МУАММОЛАРИ

мавзусидаги
республика илмий-амалий онлайн конференцияси
МАТЕРИАЛЛАРИ ТЎПЛАМИ

2020 йил 7 май

ТОШКЕНТ

“Суғурта компаниялари инвестицион фаолиятини ривожлантиришнинг долзарб муаммолари” мавзусидаги республика илмий-амалий онлайн конференцияси материаллари тўплами. - Тошкент.: “Инновацион ривожланиш-нашриёт-матбаа уйи”, 2020. - 329 б.

Мирзо Улугбек номидаги Ўзбекистон Миллий университети “Эконометрика ва иқтисодий моделлаштириш” кафедраси томонидан Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 17 январдаги «2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегиясида белгиланган ҳамда Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 24 январда Олий Мажлисга қилган Мурожаатномасининг 2020 йил ва ундан кейинги йилларда иқтисодиёт соҳасида амалга ошириш зарур бўлган дастур ва мақсадли вазифаларнинг ижросини самарали таъминлаш, шунингдек, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 2 августдаги «Ўзбекистон Республикасининг суғурта бозорини ислоҳ қилиш ва унинг жадал ривожланишини таъминлаш чора-тадбирлари тўғрисида»ги ПҚ-4412-сонли қарори ижросини таъминлаш ва Ўзбекистон Республикаси Инновацион ривожланиш вазирлигининг “Инвестицион лойиҳа рискларини таҳлил қилиш ва баҳолаш услубиётини халқаро андозалар асосида такомиллаштириш йўллари” мавзусидаги амалий илмий грантининг оралиқ илмий-тадқиқот натижаларини апробация қилиш мақсадида “Суғурта компаниялари инвестицион фаолиятини ривожлантиришнинг долзарб муаммолари” мавзусида республика илмий-амалий конференцияси Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ҳузуридаги Суғурта бозорини ривожлантириш Агентлигининг қўллаб-қувватлашида онлайн-масофавий тарзда ўтказилди.

Ушбу конференция иши жараёнида 2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича ҳаракатлар стратегиясини «Илм-маърифат ва рақамли иқтисодиётни ривожлантириш йили»да амалга оширишга оид Давлат дастури ижросини таъминлашда иқтисодиётга жалб қилинаётган тўғридан-тўғри инвестициялар самарадорлигини ошириш ва рискларни бошқаришда мамлакат суғурта тизимининг ўрни ҳамда суғурта компанияларининг институционал инвестор сифатидаги фаолиятларини ривожлантиришнинг устувор йўналишларига бағишланган тизимли илмий таклиф ва амалий тавсиялар ишлаб чиқилди. Конференция материаллари тўпламида мамлакатнинг иқтисодчи олимлари, тажрибали амалиётчилар, олий ўқув юр்தларининг профессор-ўқитувчилари, илмий-тадқиқот институтлари ва марказларининг етакчи илмий ходимлари, докторант ва мустақил тадқиқотчиларнинг илмийтадқиқот ишлари натижалари мужассамлашган.

Илмий-амалий конференция Ўзбекистон Республикаси Инновацион ривожланиш вазирлигининг ПЗ-20170930126 – “Инвестицион лойиҳа рискларини таҳлил қилиш ва баҳолаш услубиётини халқаро андозалар асосида такомиллаштириш йўллари” мавзусидаги амалий илмий гранти доирасида ташкил этилди.

Ушбу илмий-амалий конференция материаллари тўпламига илмий маъруза матни тезисларининг мазмуни, ундаги статистик маълумотлар ва меърий хужжатларнинг тўғрилиги ҳамда танқидий мулоҳазалар, келтирилган илмий таклиф ва амалий тавсияларга муаллифларнинг ўзлари маъсулдирлар.

Конференция ташкилотчиси: Ўзбекистон Республикаси Олий ўрта махсус таълим вазирлиги Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон Миллий университети Иқтисодиёт факультети “Эконометрика ва иқтисодий моделлаштириш” кафедраси

Таҳрир хайъати: ф.-м.ф.н., доц. Ш.С. Насретдинова – Ўзбекистон Миллий университети “Эконометрика ва иқтисодий моделлаштириш” кафедраси мудири
и.ф.н., доц. Умаров А.Т. – Ўзбекистон Миллий университети Иқтисодиёт факультети декани

Тақризчилар: и.ф.д., проф. А.В. Вахабов – Ўзбекистон Миллий университети “Макроиқтисодиёт” кафедраси мудири

ф.-м.ф.н. М.М. Камилов – «GROSS Insurance» Суғурта компанияси Бош
директори ўринбосари

ISBN 978-9943-6493-2-3

© “Инновацион ривожланиш-нашриёт-матбаа уйи”, 2020
МУНДАРИЖА

ЯЛПИ МАЖЛИС

Насретдинов С.С. Коронавирус пандемияси даврида суғурта
ташкилотларининг фаолияти

Усмоналиев Б.У. Ўзбекистон суғурта бозори: ривожлантириш
тенденциялари ва истиқболлари.....

Вахабов А.В. Жаҳонда нодавлат пенсия жамғармаларини инвестицион
фаолиятини ошириш йўналишлари..... 7

12

22

Абдурахмонов И.Х. Суғурта бозорини тартибга солиш ва пруденциал назоратнинг самарали механизмларини жорий этиш.....	34
Шеннаев Х.М. Мамлакатнинг инвестициявий салоҳиятини юксалишида суғурта компанияларининг роли.....	38
Насретдинова Ш.С. Суғурта компаниялари инвестицион фаолиятининг компания молиявий барқарорлигига таъсирини моделлаштириш.....	42

БИРИНЧИ ШЎБА.

МИЛЛИЙ ИҚТИСОДИЁТНИ БАРҚАРОР РИВОЖЛАНИШИНИ ТАЪМИНЛАШДА СУЎУРТА ХИЗМАТЛАРИНИНГ ЎРНИ

Абдурахимова О.Х. Телемедицина – как канал страховой дистрибуции.....	48
Абдуллаев Э.А. Основные тенденции развития страхового рынка и факторы, влияющие на него.....	54
Адилов Б.Б., Нурматова М. Потенциал страховой системы Узбекистана.....	58
Адилова Г. Ўзбекистонда инновацион суғурта бозорини шакллантиришда суғурта хизматларини ривожланишининг ўзига хос жиҳатлари.....	61
Бахтиёрлов Б.Б. “Covid-19” пандемияси ва Ўзбекистонда аҳолини ижтимоий ҳимоя қилиш йўналишлари.....	66
Бекмуродов Н.Х. Ўзбекистонда суғурта тизими бошқарувини такомиллаштириш йўллари.....	70
Даниярова Ф.Б. Қишлоқ хўжалигида суғурта тизимининг ўрни.....	74
Джуманова Р.Ф., Джуманова Н.Х. Суғурта операцияларини иқтисодий барқарорлигини таъминлаш йўллари.....	77
Джалилов Д.А. Миллий иқтисодиётда суғурта бозорининг ривожланишининг аҳамияти.....	82
Имомов У.Ғ. Ўзбекистон миллий суғурта бозорининг ҳозирги ҳолати ва унинг таҳлили.....	86
Искандаров А.М. Қишлоқ хўжалиги суғуртасини давлат томонидан қўллаб-қувватлаш моделлари таҳлили.....	90
Мавланова У.Б. Роль рынков страховых услуг в Узбекистане.....	95
Мирзаева А.Ш., Зияева К.Б. Международный опыт страховых услуг	

в развитии национальной экономики Узбекистана.....	10
Мирзамахмудова М.О. Миллий ижтимоий суғурта тизимини ривожлантиришда финляндия тажрибасидан фойдаланиш йўллари.....	3
Муртазаев М.М. Суғурта компанияларининг ҳудудлардаги бўлинмалар замонавий ҳолати.....	10 7
Мирзаев Б.С. Ўзбекистонда суғурта бозори ривожланишини	11
Турсунов Ж. П. Миллий иқтисодиётни ривожланишида суғурта бозорининг ўрни.....	115
Умурзакова М.Н., Қодиров А. Ўзбекистон Республикаси суғурта бозори ҳолати.....	119
Халмирзаев А.А., Эгамбердиева У.Т. COVID-19 пандемияси шароитида жаҳон суғурта бозорининг ривожланиши.....	124
Ҳамраева Ф.Ш. Инновацион иқтисодиёт шароитида суғурта бозорини ривожлантиришда суғурта бозори профессионал иштирокчилари ассоциацияси фаолиятининг ўрни.....	129
Халикулова Ш.У. Страховая деятельность в Узбекистане и его развитие.....	133
Худойқулова Х.Б. Ҳудудларни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш бўйича хорижий тажриба.....	137
Юлдашев О. Т. Ўзбекистонда ҳаёт суғуртасини ривожлантириш: муаммолар ва ҳал этиш йўллари.....	141
Юсупова З. С. Страховой рынок - один из важных отраслей развития экономики Республики Узбекистан.....	145
Fayzullayev B. O. Milliy iqtisodiyotni barqaror rivojlanishini ta'minlashda sug'urta xizmatlarining o'rni	148
Ganixodjaeva S.X. Bandlikni sug'urtalash tizimini yaratish va yo'lga qo'yish	153
G'afforov A.U. O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi huzuridagi Sug'urta bozorini rivojlantirish agentligining milliy sug'urta bozordagi o'rni.....	157
эконометрик таҳлили.....	1

98

ИККИНЧИ ШЎЪБА. СУҒУРТА КОМПАНИЯЛАРИ ИНВЕСТИЦИОН ФАОЛИЯТИНИ

Абдуллаев Д.А. Суғурта компаниялари фойдасини солиққа тортишнинг аҳамияти.....	160
---	-----

ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ЙЎЛЛАРИ

Бабаева Н. М. Суғурта компаниялари молияси ва молиявий ресурслари шаклланишининг назарий асослари.....	183
---	-----

Баратова Д.А. Ўзбекистон суғурта компанияларни инвестицион фаолиятини ривожлантиришда жамғариб борилаётган ҳаёт суғуртасининг ўрни.....	187
--	-----

Ибадуллаев М.Р. Суғурта ташкилотининг молиявий барқарорлигини аниқлаш йўллари.....	
---	--

Илёсов Т. Суғурта компанияларининг молиявий барқарорлиги ва тўлов қобилиятини таъминлаш муаммолари.....	164
--	-----

167

173

175 Закирходжаева Ш.А. Суғурта захиралари: моҳияти, шакллантириш ва фойдаланишнинг ўзига хос хусусиятлари.....	
---	--

Мирзаева А.Ш., Таубалдиева З.А. Приоритетные пути развития инвестиционной деятельности страховых компаний	
--	--

Маврулова Н. А. Суғурта компанияларининг инвестицион фаолиятини самарали ташкил этиш йўллари.....	179
--	-----

Раимова Ш.Б. Ўзбекистон Республикасида суғурта компаниялари инвестицион фаолиятининг бугунги ҳолати	192
--	-----

Рахматуллаев Ж.Д., Жўраев Ш. Ўзбекистонда ҳаёт суғуртасини ривожлантиришнинг муаммолари ва уларни ечимлари ҳамда инвестиция бозорида суғурта компанияларнинг активларни шакллантириш.....	195
--	-----

Файзуллаев Ж.Н., Рахимжонов А.В. Суғурта ташкилотларининг инвестицион фаолияти.....	207
Қўлдошев Қ.М. Суғурта ташкилотларининг инвестиция фаолиятини такомиллаштириш асосида суғурта фаолиятининг сифатини ошириш механизмлари.....	211
Халмирзаев А.А., Эгамбердиева У.Т. Миллий иқтисодиётни ривожлантиришда суғуртанинг роли.....	217
Холқосимов Д.Р. Суғурта агентлари фаолиятинининг самарали ташкил этилиши суғурта компанияси муваффақияти гаровидир.....	222
Эгамбердиев Э.С. Инвестиционные инструменты страховых компаний.....	227
G`afforov A.U.</b> Sug`urta kompaniyalari investitsion faoliyatini takomillashtirish yo`llari.....	232

УЧИНЧИ ШЎЪБА.

СУҒУРТА БОЗОРИНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА РАҚАМЛИ ТЕХНОЛОГИЯЛАРНИНГ ЎРНИ

Файзуллаев Ж.Н., Рахимжонов А.В. Рақамли иқтисодиётга ўтиш шароитида суғурта тизими фаолиятини такомиллаштириш.....	237
Шаробиддинов А.Г. Суғурта ташкилотларида корпоратив бошқарув тизимида ахборот-коммуникация технологияларининг ўрни.....	243
Хошимов П.З., Умарова Д.А. Суғурта фаолиятини рақамли технологиялар орқали ривожлантириш йўллари.....	247
Хошимов П.З., Фахриддинова З. Ф. Суғурта тизимини ривожлантиришда рақамлаштиришнинг роли.....	250
Халикулова Г.Т. Ўзбекистон суғурта бозорида рақамли технологиялардан фойдаланиш.....	254
Хамроев М.С. Рақамли иқтисодиётда суғурта хизматлари, уни ташкил этишнинг айрим назарий аспектлари	259
Кузиева Н.Р. Суғурта фаолиятида инжиниринг жараёнларини қўллаш.....	264

Маврулова Н.А. Суғурта ташкилотлари фаолиятини ривожлантиришда замонавий ахборот технологияларидан фойдаланиш. 269

**ТЎРТИНЧИ ШЎБА.
СУҒУРТА ТАШКИЛОТЛАРИДА СУҒУРТА РИСКЛАРИНИ
БАҲОЛАШ ВА БОШҚАРИШ ЙЎЛЛАРИ**

Абдужалилова Г.С. Ҳамраева Д.Х. Суғурта соҳасидаги тасодифиятга боғлиқ миқдорларни статистик тадқиқ этиш.....	
Абдуллаев Э.А. Страховой омбудсмен-особая форма саморегулирования на страховом рынке.....	273
Джалилов Д.А., Бекчанов Ф.Ш. Инвестицион лойиҳа рискларини суғурталаш	280
Каримова К.Д. Хусусий ва кичик бизнес рискларини суғурталашнинг хорижий тажрибаси.....	286
Сагдиев Р.С. Инновацион рисклар ва уларни суғурталашдаги муаммолар таҳлили.....	290
Сатторов А.Х. Осиё мамлакатларида аудиторлик фаолиятини ўрганиш тажрибаси: Япония ва Жанубий Корея.....	294
Ҳамраева Ф.Ш. Замонавий суғурта тизимида мажбурий суғуртанинг ўрни	297
Холтоев М.М. Суғурта компанияларида молиявий рискларнинг турлари ва уларни баҳолаш.....	301
Худайбердиев У.М. Суғурта маданияти (саводхонлиги) ва уни шакллантириш муаммолари.....	301
Шамсуддинов Б.Р. Актуарийлар тайёрлашнинг хориж тажрибаси ва	
Юлдашев О.Т. Ҳаёт суғуртаси бўйича тўловларни кафолатлаш тизимини ривожлантириш йўллари.....	318
Ishniyazov B.N. Sug‘urta operatsiyalaridagi aktuar hisoblar.....	322
уни Ўзбекистон шароитида қўллаш муаммолари.....	311

Баратова Динора Алишеровна

Тошкент давлат иқтисодиёт университети

мустақил тадқиқодчиси

**ЎЗБЕКИСТОН СУҒУРТА КОМПАНИЯЛАРНИ
ИНВЕСТИЦИОН ФАОЛИЯТИНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА
ЖАМҒАРИБ БОРИЛАДАЙГАН ҲАЁТ СУҒУРТАСИНИНГ
ЎРНИ**

Республикамизда фаолият кўрсатаётган суғурта компанияларининг суғурта хизмат турларини кенгайтириш, янги шакллари жорий этиш ва шу асосда ялпи ички маҳсулотдаги улушини ошириш ҳамда инвестицион жараёнда фаол иштирокини таъминлаш бўйича самарали ислохотлар амалга оширилмоқда. Хусусан, 2017-2021 йилларда Ўзбекистонни ривожлантиришни бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегиясида “... суғурта, лизинг ва бошқа молиявий хизматларнинг ҳажмини уларнинг янги турларини жорий қилиш ҳамда сифатини ошириш ҳисобига кенгайтириш”га йўналтирилган вазифалар белгиланган. Бунга асосан суғурта компаниялари ўз фаолиятларини олиб бормоқда. Бугунги кунга келиб, Ўзбекистонда 36 та суғурта компанияси мавжуд бўлиб, шундан 28 таси умумий суғурта йўналишида, 8 таси ҳаёт суғуртаси йўналишида фаолият олиб боради.

Суғуртанинг ҳаёт суғурта тармоғи ҳозирги кунда ривожланиб келаётган соҳалардан бири бўлиб, ундан фойдаланган суғурталанувчилар ўз ҳаётларини кафолатлаб қўйибгина қолмасдан,

маълум бир вақт ичида ўз маблағларини жамғариб олиш имкониятига эга бўлишади. Ҳаёт суғуртаси воситасида бир қанча комплекс муаммоларнинг ечими ҳал этиладики, булар ижтимоий ва молиявий ҳамда иқтисодий хусусиятга эга бўлган муаммоларни ўз ичига олади.

Мустақилликнинг илк даврларида мамлакатда ҳаёт суғуртаси билан шуғулланувчи ягона суғурта ташкилоти фаолият кўрсатган бўлса (“Ўзбекинвест ҳаёт” ШК), бугунги кунда уларнинг сони 8 тага (2019 йилда ташкил бўлган АЛСКОМ Life билан бирга) етди (1-жадвалга қаранг). Жадвал маълумотларидан кўриниб турибдики, суғурта бозоридаги ҳаёт суғуртасининг улуши 2013 йилда 3,5 фоизни ташкил этган бўлса, 2018 йилга келиб, ушбу кўрсаткич 25,5 фоизни ташкил этди. Албатта, буни юқори ўсиш даражаси дея эътироф этиш мумкин. Аммо масаланинг иккинчи томонига ҳам эътибор қаратиб қўйиш фойдадан холи бўлмайди. Масаланинг иккинчи томони шундан иборатки, бундай юқори ўсиш даражасига эришишда Ўзбекистон Республикаси Биринчи Президенти томонидан 2007 йил 10 апрелда қабул қилинган №ПҚ-618-сонли “Суғурта хизматлари бозорини янада ривожлантириш ва ислоҳ қилиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Қарори муҳим роль ўйнади.

1-жадвал

Ўзбекистонда ҳаёт суғуртасининг ривожланиш динамикаси

(жами суғурта мукофотларига нисбатан ҳаёт суғуртаси, % да)

№	Суғурта компаниялари	2014й.	2015й.	2016й.	2017й.	2018й.	2014йилга нисбатан 2018йилда ўсиш (+) ёки камайиш (-)
1.	Ўзбекинвест Ҳаёт	3,7	4,1	5,2	6,8	6,2	+2,5
2.	Alfa Life	0,5	0,7	1,0	1,9	1,5	+1,0

3.	New Life Insurance	-	1,4	2,3	4,8	9,8	+8,4
4.	Agros Hayot	-	-	-	1,4	7,9	+6,5
5.	Euroasia Life	-	-	-	-	0,1	
6.	Kafolat Hayot	-	-	-	-	0,01	
	Жами суғурта бозоридаги улуши	4,2	6,2	8,5	14,9	25,5	+21,3

*Молия вазирлигининг MF.UZ сайти маълумотлари асосида муаллиф томонидан тайёрланди

Юқоридаги қарорга асосан “Мол-мулк суғуртаси ва узоқ муддатли ҳаёт суғуртасига оид суғурта мукофотлари юзасидан юридик шахсларнинг даромад (фойда) солиғи ва жисмоний шахсларнинг даромад солиғи бўйича имтиёзлар бериш тартиби тўғрисида низом” ишлаб чиқилиб, Молия вазирлиги ва Давлат солиқ қўмитасининг 2007 йил 24 майдаги №59, 2007-37- сонли қарори билан амалиётга жорий этилди. Ушбу низомга кўра юридик шахс томонидан ўз ходимларининг ҳаётини узоқ муддатли суғурталаш шартномаси бўйича тўланган суғурта мукофотлари суммаси жами даромаддан чегириб ташланади ва солиққа тортилмади. Юридик шахс томонидан ўз ходими учун узоқ муддатли ҳаёт суғуртаси бўйича тўланган суғурта мукофотлари суммаси, жисмоний шахснинг солиққа тортиладиган даромади сифатида қаралмади.

Аммо 2019 йилнинг 2 августида қабул қилинган Ўзбекистон Республикаси Президентининг ПҚ-4412-сонли “Ўзбекистон Республикасининг суғурта бозорини ислоҳ қилиш ва унинг жадал ривожланишини таъминлаш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Қарори асосида юқоридаги имтиёзларнинг бир қисми бекор қилинди, яъни

юрдик шахс томонидан ўз ходимларининг ҳаётини узоқ муддатли суғурталаш шартномаси бўйича тўланган суғурта мукофотлари суммаси жами даромаддан чегириб ташланмайдиган бўлди. Ушбу ўзгариш мамлакатда динамик равишда тез ривожланиб бораётган жамғариб бориладиган ҳаёт суғуртасининг ўсиш даражасининг бирмунча пасайишига олиб келди. Чунки ушбу ўзгариш юридик шахсларнинг ўз ходимларини мазкур суғурта тури бўйича суғурталашга бўлган қизиқишини пасайтирган бўлса, суғурталовчи учун фуқароларни ушбу суғурта тури бўйича суғурталаш борасида қийинчилик юзага келди, чунки энди суғурталовчи корхоналарнинг ҳар бир ходими билан алоҳида суғурта шартномаси тузиши керак бўлади.

Ҳаёт суғуртасига ихтисослашган суғурта компаниялари томонидан тўпланаётган суғурта мукофотлари динамикаси (млрд. сўмда)

№	Суғурта компаниялари	2013й.	2014й.	2015й.	2016й.	2017й.	2018й.
1.	Ўзбекинвест Ҳаёт	10,8	16,5	21,9	36,0	63,5	101,2
2.	Alfa Life	1,0	2,4	3,6	6,9	17,5	24,4
3.	New Life Insurance	-	2,4	7,9	16,3	44,7	159,9
4.	Agros Hayot	-	-	-	-	12,9	129,6
5.	Euroasia Life	-	-	-	-	-	2,0
6.	Kafolat Hayot	-	-	-	-	-	0,2
	Жами суғурта бозоридаги улуши, %	3,49	4,85	6,06	8,55	14,94	25,50

*Молия вазирлигининг MF.UZ сайти маълумотлари асосида муаллиф томонидан тайёрланди

1-жадвалда келтирилганидек, ҳаёт суғуртаси билан шуғулланувчи суғурта компаниялари сони сўнгги 6 йил оралиғида иккитадан олтига етган ва уларнинг жами суғурта бозорирдаги

хиссаси ҳам сезиларли даражада ошиб, 2013 йилдаги 3,49 фоиздан 2018 йилга келиб 25,5 фоизга етган. Бунини юқори ўсиш даражаси дея эътироф этиш мумкин, аммо бундай ўсиш асосан юқорида келтирилган имтиёз эвазига юз берган. Фақат имтиёзга суянган ҳолда ишнинг ташкил қилиш масаласига бир ёқлама ёндашув бўлиб, бугунги кунда имтиёзнинг маълум даражада чегараланиши ҳам суғурта компаниялари фаолиятига сезиларли таъсир кўрсатмоқда.

2-жадвал

**Ҳаёт суғуртасига ихтисослашган суғурта компаниялари
томонидан тўлаб берилган суғурта қопламалари динамикаси
(млрд. сўмда)**

№	Суғурта компаниялари	2013й.	2014й.	2015й.	2016й.	2017й.	2018й.
1.	Ўзбекинвест Ҳаёт	6,0	9,4	14,6	20,3	37,6	68,1
2.	Alfa Life	0,7	1,1	2,4	3,2	12,4	17,6
3.	New Life Insurance	-	0,6	4,9	11,1	25,0	98,7
4.	Agros Hayot	-	-	-	-	3,3	79,1
5.	Euroasia Life	-	-	-	-	-	0,4
6.	Kafolat Hayot	-	-	-	-	-	0,0
	Жами суғурта бозоридаги улуши, %	10,01	14,88	21,94	26,51	29,00	57,20

*Молия вазирлигининг MF.UZ сайти маълумотлари асосида муаллиф томонидан тайёрланди

2-жадвални таҳлил қилганимизда 2013 йилга нисбатан 2018 йилда тўлаб берилган суғурта тўловлари 5 баравардан камроқ ошганлигини, аммо суғурта бозоридаги жами суғурта мукофотларининг 57,20 фоизини ташкил этганлигини кўрдик. 1жадвал маълумотларига кўра суғурта бозорида тўпланган жами

суғурта мукофотларида ҳаёт суғуртаси мукофотларининг ўсиши 2013 йилга нисбатан 2018 йилда 6,5 барабар ошган бўлса-да, жами бозордаги улуши 25,5 фоизни ташкил этган. Ушбу ҳолатлар шундан далолат берадики, ҳаёт суғуртаси тармоғида тузилаётган суғурта шартномаларининг асосий қисми жамғариб бориладиган суғурта турларига тааллуқли бўлиб, ушбу суғурта турида тўпланган суғурта мукофотлари тўлиғича суғурталанувчига қайтарилиши туфайли қопламалар ҳажми юқори даражани ташкил этган.

2018 йилда ҳаёт суғуртаси бўйича тўпланган суғурта мукофотларининг асосий қисми, яъни 90 фоизи жамғариб бориладиган ҳаёт суғуртаси ва суғурта рентаси тўлови билан узок муддатли ҳаёт суғуртаси суғурта маҳсулотларидан иборат¹ бўлиб, ушбу иккала суғурта маҳсулоти ҳам белгиланган солиқ имтиёзларига тушадиган суғурта маҳсулотлари ҳисобланади. Бундан хулоса қилиш мумкинки, ҳаёт суғуртаси бўйича юқори ўсиш даражасига эришишда белгиланган имтиёз асосий омил бўлиб хизмат қилган. Аммо суғурталовчилар шунинг унутмасликлари керак, солиқ имтиёзлари доимийлик хусусиятига эга эмас, улар кутилмаганда бекор қилиниши мумкин. Бунинг исботи сифатида 2019 йилнинг 2 августида Ўзбекистон Республикаси Президенти томонидан қабул қилинган “Ўзбекистон Республикасининг суғурта бозорини ислоҳ қилиш ва унинг жадал ривожланишини таъминлаш чоратadbирлари тўғрисида”ги Қарори асосда мазкур солиқ имтиёзларининг қўлланилиши борасидаги шартларнинг бирмунча кучайтирилганлигини кўриш мумкин, яъни ушбу қарорга кўра амалдаги имтиёзлар суғурта суммаси шартнома бўйича суғурта даври бошланиши санасидан камида 12 ойдан сўнг бир йўла тўланганда, Бунда суғурта бадалларни тўлаш

¹ Тошкент халқаро молия-банк форуми материаллари. 2019 й. 27-30 март, Bank.saipro.uz

суғурта суммасини тўлаш санасидан олдинги 12 ойлик даврда ўсиб бормайдиган тартиб бўйича амалга оширилган бўлиши талаб этилади, рента (аннуитет) тўлаш шартнома бўйича суғурта даври бошланиши санасидан камида 12 ойдан сўнг бошланган бўлиши каби талаблар белгиланди. Шунини ҳисобга олган ҳолда суғурта компаниялари солиқ имтиёзига алоқадор бўлмаган, аммо турли хусусиятлари билан жозибадорликка эга бўлган суғурта маҳсулотларини ишлаб чиқишга эътибор қаратишлари зарур деб ҳисоблаймиз.

Юқоридаги таҳлиллардан шунини хулоса қилиш мумкинки, ҳозирги карантин даврида иқтисодиётда бўлаётган ва кутилаётган салбий ўзгаришлар натижаси бирмунча юмшатиш учун аҳолини суғурта маҳсулотларидан кенг фойдаланишини йўлга қўйиш ва ривожлантириш яхши натижа беради. Бу давлатимиз ҳам иқтисодий, ҳам ижтимоий муаммоларни бирмунча ҳал қилишда ўзининг ижобий натижасини беради.

Хулосадан келиб чиққан ҳолда, қуйидаги таклифларни бериб ўтамиз:

– суғурта фаолиятини равожлантиришда оддий, бироқ жозибадорлиги юқори бўлган усуллардан фойдаланиш. Масалан, инсон омили инсонларнинг бир-бирига маълумот узатиши ҳар қандай рекламадан устун.

– суғурта маҳсулотларини ишлаб чиқишда риск массасини ҳам ҳисобга олиш керак бўлади. Чунки олдиндан кўрилган зарарни тўғри ҳисоблаб чиққан ҳолда аҳолига тақдим этиш суғурта компанияларга катта хавф туғдирмайди.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

1. 2007 йил 10 апрелда қабул қилинган №ПҚ-618 -сонли “Суғурта хизматлари бозорини янада ривожлантириш ва ислоҳ қилиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарори.
2. 2019 йилнинг 2 августида қабул қилинган Ўзбекистон Республикаси Президентининг ПҚ-4412-сонли “Ўзбекистон Республикасининг суғурта бозорини ислоҳ қилиш ва унинг жадал ривожланишини таъминлаш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Қарори.
3. Шиннаев.Х “Суғурта иши” ўқув қўлланма 2014 йил.
<http://invest-insurance.ru/nakopitelnoe-strahovanie-v-evrope/>